

**Informacije za novodoseljene strance
i strankinje u kantonu Uri**

*Dobro
nam došli!*

Sadržaj

Predgovor	3
Tri nivoa vlasti u Švicarskoj	4
Uri	5
Osnovne vrijednosti	6
Regulisanje boravka	7
Stanovanje	8
Posao	10
Porez	12
Socijalna sigurnost	13
Zdravlje	15
Škola i obrazovanje	16
Dijete	19
Udaja-ženidba, porod i smrt	20
Svakodnevnica i slobodno vrijeme	22
Mobilnost	23
Jezik i ponude za učenje jezika	24
Praznici	25
Korisne adrese	26

01.01.2016

Willkommä bi yys!

Dobro nam došli!

Odlučili ste se da živite u Uriju. To nas raduje! Jer naš kanton ima stogodišnju tradiciju u primanju stranaca.

Zahvaljujući položaju uz Gotthard, Uri je oduvijek bio bitna evropska tranzitna država. Milioni ljudi je tokom istorije prošlo kroz Uri; neki su ostali. Svojim idejama i djelima su doprinijeli tome, da je Uri danas to, što jeste: moderan i živahan dio Švajcarske. Uri nudi atraktivna mjesta za stanovanje, dobre saobraćajne veze i izvanredan sistem obrazovanja – smješten usred predivnog planinskog predjela.

Ljudi iz ovog lijepog kantona potiču iz različitih kultura. Ali svi se poštuju kroz toleranciju i otvorenost. Imamo izražen smisao za zajednicu. Zbog toga u Uriju imamo tako puno udruženja. Ona nude bezbroj mogućnosti za ostvarivanje i njegu kontakata.

Koristite te mogućnosti. Želimo da se kod nas što prije osjećate dobro i da aktivno učestvujete u društvenom životu. Želimo da ste kod nas kako poslovno tako i privatno uspješni i da se svojim idejama i napredovanju zalažete za prosperitet našeg kantona. Ova brošura služi tome da Vas u tome podrži i da Vam pruži najvažnije informacije o Vašem kantonu Uri.

Beat Jörg
Savjetnik vlade

Tri nivoa vlasti u Švicarskoj

Švicarska je podijeljena na 26 kantona i označena je kao savez ili savez švicarskih kantona.

Kanton Uri je podijeljen na 20 opština. Savez, kantoni i opštine imaju različite zadatke.

Koje zadatke ima savez?

Savez preuzima zadatke koji su za cijelu Švicarsku jedinstveno regulisani. To se odnosi npr. na vanjsku politiku ili regulisanje boravka strankinja i stranaca.

Koje zadatke ima kanton?

Kanton preuzima zadatke, koji se odnose na sve opštine.

Npr. bolničko zbrinjavanje, policija ili stručno obrazovanje.

Koje zadatke imaju opštine?

- registrovanje svih stanovnika
- organizacija škole na osnovnom i višem stupnju
- obezbjeđenje socijalne pomoći za stanovnike
- obezbjeđenje infrastrukture, kao opskrba vodom i odbacivanje otpada
- ostalo

Ko određuje djelovanje saveza?

Švicarske državljanke i državljani imaju široka demokratska prava. Oni ne samo da biraju parlament i vladu, nego takođe redovno glasaju o bitnim pitanjima.

Informacije o kantonu Uri:

Kantonale Verwaltung Uri

6460 Altdorf

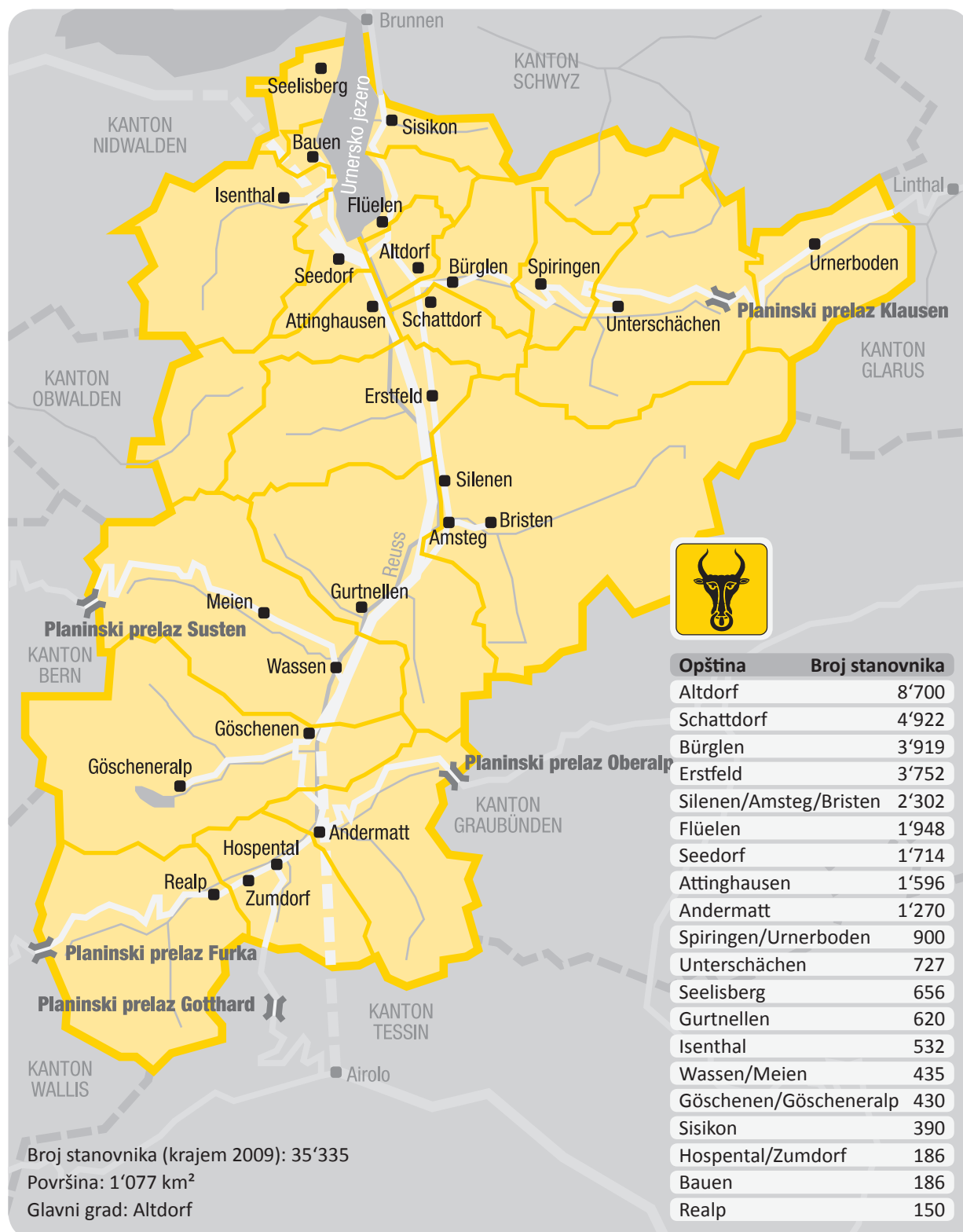
Telefon: 041 875 22 44

E-Mail: info@ur.ch

www.ur.ch

Jeste li znali da je kanton Uri pored Schwyz, Obwalden i Nidwalden jedan od osnivačkih kantona prvog Švicarskog Saveza država?

Uri

Internet-stranica opštine:
www.ur.ch > Behörden > Gemeinden

Da li ste znali da se kanton Uri graniči sa slijedećim kantonima: Graubünden, Tessin, Valis, Bern, Obwalden, Nidwalden, Schwyz i Glarus?

Osnovne vrijednosti

Koja su moja prava i obaveze?

Švicarska, a time i kanton Uri, pridaje veliku važnost slobodi, pravima i pridržavanju obaveza svakog pojedinca. Uvjeti za to su obostrana pažnja i tolerancija kao i priznavanje osnovnih vrijednosti u zajedničkom životu.

Bitne osnovne vrijednosti i prava:

- dostojanstvo svakog čovjeka ja nepovredivo
- svi ljudi su pred zakonom jednaki
- muškarci i žene su ravnopravni
- prava slobode
- prava slobode pojedinaca prestaju tamo gdje počinju prava slobode drugih sugrađana

Bitne obaveze:

- poreska obaveza
- zaključiti i plaćati zdravstveno osiguranje
- davanje socijalnih doprinosa od zaposlenih i imućnih
- poštivanje obaveze pohađanja škole i saradnje sa školom i nastavnim osobljem

Šta se očekuje od novodoseljenih?

U kantonu Uri se očekuje da učestvujete u privrednom, društvenom i kulturnom životu. Potrebno je da se upoznate sa društvenim prilikama i životnim uslovima u Švicarskoj, a naročito da naučite njemački jezik.

Za to imate više mogućnosti:

- njegovanje dobrosusjedskih odnosa
- članstvo u nekom udruženju
- sudjelovanje na priredbama koje organizuje opština ili kanton
- sudjelovanje u običajima Uri-a
- dobrovoljni rad u kulturnoj, sportskoj ili društvenoj oblasti
- pohađanje kursa njemačkog jezika

Informacije o savezu
i saveznom ustavu:
www.admin.ch

Informacije o Švicarskoj:
www.ch.ch

Da li ste znali da 50% švicarskog stanovništva
aktivno sudjeluje u nekom udruženju?

Regulisanje boravka

? Šta moram regulisati?

Strane osobe sa važećom ulaznom vizom, vizom za doseljenje ili boravišnom dozvolom, koje se žele dugoročno zadržati u kantonu Uri moraju da se u roku od 14 dana prijave kod službe za stanovništvo u svojoj novoj općini stanovanja. Prije toga se moraju odjaviti sa starog mjesta boravka. Za prijavu je potrebna ulazna viza, viza za doseljenje ili boravišna dozvola, dvije slike i putovnica/pasoš ili osobna karta. Služba za migraciju će Vam nakon prijave izdati novu boravišnu dozvolu.

? Šta moram prijaviti kod svoje opštine?

- promjenu mjesta stanovanja u kantonu ili opštini
- odjavu u slučaju promjene kantona/odselenje

? Šta moram prijaviti kod kantonalne službe rada ili službe za migraciju?

- boravak u inostranstvu duži od 6 mjeseci

? Može li i moja porodica doputovati?

Ako potičete iz jedne od EU/EFTA zemalja, možete dovesti i članove vaše porodice u Švicarsku, ako raspolazete sa odgovarajućim stanom.

U članove porodice spadaju: bračni partneri, djeca ili unučadi do 21 godine starosti, ako je obezbjeđeno njihovo uzdržavanje. Takođe i roditelji, bake i dede ako je i njihovo uzdržavanje obezbjeđeno.

Osobe kojima je dozvoljeno studiranje mogu dovesti svoje bračne drugove i djecu koju su obavezni uzdržavati, ako je za njih obezbjeđeno uzdržavanje.

Ako dolazite iz jedne zemlje izvan EU/EFTA, možete dovesti vašeg bračnog druga ili djecu do 18 godina starosti, ako porodica živi zajedno i ako je stan primjeren potrebama. Ako ste primalac socijalne pomoći, nije moguće spajanje porodice.

Zahtjev za spajanje porodice mora biti podnešen u roku od pet godina. Djeca iznad dvanaest godina moraju biti dovedena u roku od dvanaest mjeseci.

Služba za zapošljavanje i migraciju/
odjel za migraciju

Amt für Arbeit und Migration/Abteilung Migration
www.ur.ch/migration

Državni ured za migraciju (SEM)
Staatssekretariat für Migration (SEM)

www.bfm.admin.ch > Themen > Einreise
www.bfm.admin.ch > Themen > Aufenthalt

Da li ste znali da je regulisanje dozvole boravka
obaveza osobe koja je doputovala?

Stanovanje

? Gdje ću unajmiti stan?

Stan za unajmljivanje ćete naći ako:

- čitate oglase u novinama ili besplatnom oglasniku «Uristier» ili
- na specijalnim internet-stranicama ili
- pitate direktno kod agencija za nekretnine

? Šta je važno znati ako unajmljujem jedan stambeni objekat?

Po pravilu se zaključuje pismeni ugovor, koji sadrži podatke o veličini objekta koji se iznajmljuje, cijeni, otkaznim terminima i opštim odredbama i kućni red.

Stanarina se plaća uvijek unaprijed za sljedeći mjesec. Najčešće se plaćaju i dodatni troškovi kao na pr. grijanje, voda i kablovska televizija.

Informišite se da li su u Vašu stanarinu uključeni i dodatni troškovi!

Prilikom primopredaje stana pri useljenju ili iseljenju preporučuje se da zajedno sa iznajmljivačem stana preispitate u kakvom je stanju stan i eventualne nedostatke pismeno ustanovite u protokolu (takođe i ako nema nikakve štete).

Kaucija (depo) za stan iznosi najviše tri mjesecne stanarine i uplaćuje se unaprijed na račun kaucije radi sigurnosti stanodavca. Taj račun glasi na ime osobe koja unajmljuje stan. Nakon iseljavanja, ukoliko nema konflikata sa stanodavcem u vezi predaje stana, kaucija će biti vraćena zajedno sa kamatama.

Preporučuje se da zaključite osiguranje od odgovornosti (Haftpflichtversicherung).

Osim stanarine mora svako domaćinstvo plaćati taksu za prijem programa za aparate kojima je moguće primati radio ili TV program (na pr. TV, radio u autu ili mobitel). Obaveza stanara je da se prijavi kod švicarskog mjesta naplate BILLAG (služba nadležna za radio- i TV-prijem).

BILLAG Schweiz

Infoline: 0844 834 834

E-Mail: info@billag.com, www.billag.ch

? Na šta moram obratiti pažnju ako stanujem u unajmljenom stanu?

U većini stanova ili kuća za iznajmljivanje postoji kućni red koga treba poštovati. Npr. treba voditi računa o noćnom miru od 22.00 do 07.00 i podnevnom od 12.00 do 13.00 sati. Takođe izbjegavati galamu nedjeljom i praznicima.

Ako neko želi nešto slaviti, najbolje je da to najavi susjedima!

Prostorije za zajedničko korištenje kao veš-kuhinja, stubište, mjesta za odlaganje ili lift ne treba zatrpavati ličnim stvarima te i u njima treba održavati čistoću. Za zajedničku veš-kuhinju najčešće postoji plan korištenja.

U mnogim zgradama je zabranjeno pušenje u zajedničkim prostorijama!

U slučaju nesporazuma sa stanodavcima stoji Vam na raspolaganju udruženje unajmljivača stanova (Mieterverband) ili služba pomirenja (Schlichtungsbehörde).

Udruženje unajmljivača stanova

Mieterinnen und Mieterverband Luzern

Hertensteinstrasse 40, 6004 Luzern

Telefon: 041 220 10 22 (9 bis 12 Uhr)

mvlu@bluewin.ch / www.mieterverband.ch

Kantonalna mirovna ustanova u civilnim sporovima

Kantonale Schlichtungsbehörde in Zivilsachen

Bahnhofstrasse 43, 6460 Altdorf

Telefon: 041 875 22 90

E-Mail: schlichtungsbehoerde@ur.ch

www.ur.ch > Behörden > richterliche Behörden

Da li ste znali da 60% švicarskog stanovništva živi u iznajmljenom stanu?

Stanovanje

Kako i gdje bacam otpad?

U Švicarskoj se pridaje mnogo značaja brižljivom ophođenju sa okolinom. To se pokazuje i na reciklaži otpada. Otpad se odvaja za reciklažu (koliko je to moguće), a ostatak kućnog otpada se skuplja u kesama na koje se plaća taksa i koji se po određenom sedmičnom planu odvozi.

O mogućnostima bacanja otpada kao i o podacima za reciklažu otpada bićete informisani u Vašoj opštini.

Šta	Gdje	Kako (kad)	Cijena
kućni otpad	biće odveženo (u ZAKU-vrećama)	na rubu ulice (svake sedmice*)	kupiti 35/60/110-litarske vreće
otpad iz vrta	odvoženje (zeleni kontejner)	na rubu ulice (svake druge sedmice*)	besplatno
staklo	posebno mjesto za skupljanje*	svaka boja posebno	besplatno
PET (plastične flaše)	prodajno mjesto	istisnuti zrak iz flaše	besplatno
konzerve	posebno mjesto za skupljanje*	oprati/očistiti	besplatno
baterije	na mjestu kupovine	ili posebno mjesto za skupljanje*	besplatno
papir	biće odvežen	uvezan, odložiti na rub ulice (ca. svakog 2 mjeseca*)	besplatno
karton	biće odvežen	uvezan, odložiti na rub ulice (ca. svakog 2 mjeseca*)	besplatno
tekstil	Texaid-kontejner*	staviti u vreće	besplatno
električni aparati	posebno mjesto za skupljanje*	obaveza preuzimanja	besplatno
otrovi	posebno mjesto za skupljanje*	do 10kg/isporka	besplatno
ulje	posebno mjesto za skupljanje*	odvojiti razna ulja!	besplatno
strvina	mjesto za odbacivanje strvine*	do 200 kg, inače otprema	besplatno
obuća	Texaid-Container*	svezati u par	besplatno
lampe	prodajno mjesto	ne bacati u otpad!	besplatno
glomazna roba	posebno mjesto za skupljanje*	ne bacati u otpad!	CHF –.50/kg
stiropor	posebno mjesto za skupljanje*	ne bacati u otpad!	CHF 2.–/kg
građevinski otpad	posebno mjesto za skupljanje*	ne bacati u otpad!	CHF –.10/kg
bojler	posebno mjesto za skupljanje*	ne bacati u otpad!	CHF 50.–/komad.
drveni otpad	posebno mjesto za skupljanje*	ne spaljivati!	CHF –.25/kg
moped	posebno mjesto za skupljanje*	bez benzina i ulja	CHF 10.–/komad.
gume	posebno mjesto za skupljanje*	do 70 cm promjera	CHF 7.–/komad sa felugama, a bez CHF 4.–/komad.

* Datume i mjesta za skupljanje specificirane po opštinama vidjeti pod: www.zaku.ch

Informacije na temu otpad i reciklaža na njemačkom:

www.abfall.ch

Informacije na temu nadzor otpada

u Uri-u na njemačkom:

www.zaku.ch

Da li ste znali da se putem reciklaže otpada štedi energija, ponovo dobivaju sirovine i otvaraju nova radna mjesta?

Posao

Da li trebam radnu dozvolu?

Ako ste građanin jedne od EU/EFTA-zemalja imate kao zaposlena osoba pristup švicarskom tržištu rada u svim pozivima i kvalifikacijama. Regulisano je i priznavanje diploma.

Koja prava i obaveze imam kao zaposlena osoba?

Zaposleni imaju pravo na:

- dogovorenu zaradu
- najmanje 4 sedmice godišnjeg odmora
- radno svjedočanstvo
- zaštitu ličnosti
- jedan mjesec probnog rada, ako drugačije nije dogovoreno

Zaposleni imaju obavezu da:

- slijede upute poslodavca
- se brižljivo ophode i budu odani
- obave posao kao što je dogovoreno

Šta sadrži ugovor o radu?

Informacije o sadržaju ugovora o radu ćete naći kod informacija o uslovima rada.

Ugovor o radu sklopljen usmeno takodje je važeći. Ipak se uvijek preporučuje zaključiti pismeni ugovor o radu.

U mnogim branšama ili velikim firmama su prava i obaveze poslodavca i zaposlenih regulisani generalnim ugovorom o radu (GAV).

Za određene grupe zanimanja vlasti izdaju takozvane normalne radne ugovore (NAV). Većina tih ugovora je kantonalno regulisana.

Informišite se kakva pravila važe u Vašoj branši!

Kako je regulisan otkaz?

Otkazni rok je određen opštim radnim ugovorom ili tzv. normalnim radnim ugovorom. Otkazni rokovi su za obe strane jednaki.

Ako ne postoji pravilnik onda se primjenjuju odredbe obligacionog prava (OR):

- u vrijeme probnog rada: sedam radnih dana
- u prvoj godini rada: jedan mjesec, na kraju mjeseca
- od druge do devete godine: dva mjeseca, na kraju mjeseca
- od desete godine rada: tri mjeseca, na kraju mjeseca

Informacije o uslovima rada:

www.ur.ch > «Arbeitsbedingungen»

Informacije o radnom pravu, generalnom radnom ugovoru, normalnom radnom ugovoru i ostalim temama iz oblasti rada:

www.seco.admin.ch > Arbeitsrecht

Posao

Kada sam zaštićen od otkaza?

Poslodavac ne smije dati otkaz zaposlenoj osobi ako se nalazi u jednoj od sljedećih situacija: bolest ili udes, trudnoća i porođaj, učešće u jednoj saveznoj akciji pomoći u inostranstvu, najmanje 11 dana obavezne vojne službe, civilne zaštite ili akcije crvenog krsta.

Koliko je prosječno radno vrijeme?

U prosjeku se u Švicarskoj radi 42 sata sedmično. Broj radnih sati zavisi od poslodavca, radnih zadataka i branše. Radno vrijeme je utvrđeno ugovorom o radu.

Sedmično radno vrijeme za zaposlene u industriji, u uredima, za tehničko osoblje i druge namještenike u raznim tvrtkama i za prodajno osoblje u velikim firmama je ograničeno na maksimalno 45 sati. Za druge zaposlene važi maksimalno radno vrijeme od 50 sati sedmično.

Regionalni centar za posredovanje pri traženju posla

RAV Regionales

Arbeitsvermittlungszentrum Uri

Klausenstrasse 4, 6460 Altdorf

Telefon: 041 875 24 39

E-Mail: arbeit.migration@ur.ch

Služba za rad i migraciju

Amt für Arbeit und Migration

Klausenstrasse 4, 6460 Altdorf

Telefon: 041 875 24 18

E-Mail: arbeit.migration@ur.ch

www.ur.ch/arbeit

Sindikalna udruženja

Gewerkschaftsbund

Sekretariat, Reto Röthlin

Sonneggstrasse 1, 6463 Bürglen

Telefon: 041 870 13 16

E-Mail: reto.roethlin@bluewin.ch

Schweizer Gewerkschaftsbund: www.sgb.ch

Šta sadrži obračun plate?

Zarada se detaljno dokumentira na obračunu. Tu su navedeni bruto i neto zarada, te svi dodaci i odbici. U dodatke može spadati napr. dječiji dodatak. Odbici su: starosno i osiguranje za nasljednike (AHV), invalidsko osiguranje (IV), odredba o nadoknadi zarade (EO), osiguranje u slučaju nezaposlenosti (ALV), osiguranje u slučaju nesreće izvan posla (NBU) i penziona kasa (PK). Na zaradu se plaća ili mjesečni ili godišnji porez!

Doprinosi za obavezno zdravstveno osiguranje u Švicarskoj nisu sastavni dio odbitaka od zarade. Vidjeti «zdravlje»

Šta trebam uraditi ako ostanem bez posla?

Prijavite se u regionalni centar za posredovanje pri traženju posla (RAV). Tu ćete dobiti podršku.

Takođe trebate odmah početi tražiti novi posao. Sačuvajte dokaze o traženju posla. Da biste dobili nadoknadu za nezaposlene, morate dokazati da ste se ozbiljno potrudili u traženju novog posla i ispunili uvjete za dobivanje nedoknade.

Više informacija ćete dobiti kod RAV Uri.

Da li ste znali da rad na crno šteti zaštiti radnika?

Porez

U Švicarskoj se troškovi javnih usluga kao infrastruktura, saobraćaj, vojska, policija, obrazovanje, zdravstvo, socijalna sigurnost, kultura i sport finansiraju prvenstveno sredstvima iz poreza na primanja ili imovinu privatnih osoba te oporezivanjem preduzeća i iz poreza na promet.

U Švicarskoj se plaća savezni, kantonalni i općinski porez na primanja. Svaki od 26 kantona ima vlastite zakone o porezu sa različitim poreskim sistemima. Općine mogu u okvirima kantonalnih zakona same odrediti visinu poreza. Radi toga se poresko opterećenje u Švicarskoj razlikuje od kantona do kantona i od jedne do druge općine.

Porez po odbitku za strane posloprimaoce sa mjestom stanovanja u Švajcarskoj

Svi strani posloprimaoci koji nemaju boravišnu dozvolu C, podliježu porezu po odbitku. Poslodavci su obavezni da porez koji se duguje odbiju direktno od zarade (porez po odbitku). Porez po odbitku obuhvata kantonalni porez, općinski porez, direktni savezni porez i eventualno crkveni porez.

Tarife koje se primjenjuje se razlikuju po sljedećem:

- Tarifa A za samohrane porezne obveznike
- Tarifa B za oženjene/udate porezne obveznike (jedno radi); tarifa se mjeri po broju djece («bez djece», «sa 1 djetetom», «sa 2 djece» itd.)
- Tarifa C za oženjene/udate porezne obveznike (oboje radi); tarifa se mjeri po broju djece («bez djece», «sa 1 djetetom», «sa 2 djece» itd.)
- Tarifa D za primanja iz sporednih zaposlenja; posebna tarifa

Kod zarada iznad 120.000.- Franaka naknadno slijedi redovni obračun. (vidi i sljedeća objašnjenja)

Redovno utvrđivanje poreza za osobe sa boravišnom dozvolom C i bruto zaradom većom od 120.000.- Franaka

Osobe sa mjestom stanovanja u Švicarskoj su bez obzira na visinu dohotka obavezne da istinito navedu ukupna primanja (iskaz o zaradi, iznos stečen kapitalom itd.), kao i da navedu izdatke vezane za posao. Poreznu prijavu morate predati u poreznu službu Vaše općine.

Porezna služba godišnje utvrđuje faktor poreza (primanja i kapital). Porez za privatna lica se naplaćuje u mjestu stanovanja i plaća se jednom godišnje.

Informacije na temu poreza:
www.ur.ch/steuern

Da li ste znali da je Švicarska – da bi izbjegla duplo oporezivanje strankinja i stranaca koji žive u Švicarskoj – sa mnogim zemljama zaključila bilateralne poreske dogovore?

Sistem socijalne sigurnosti

Šta znači pojam «Socijalna sigurnost»?

Važnu ulogu u složenom sistemu socijalne sigurnosti igraju razna socijalna osiguranja. Ona sva skupa sa javnom socijalnom pomoći služe tome da građane i građanke sačuvaju od (finansijske) oskudice.

«Socijalna sigurnost» pokriva sljedeće rizike:

- Medicinsko snabdijevanje u slučaju bolesti i nesreće
- Izostanak zarade usljed bolesti, nesreće i majčinstva
- Starost, smrt i invaliditet
- Nezaposlenost
- Porodični tereti

Princip tri stuba

Savezni statut obavezuje Savez da preduzme mjere za dovoljno osiguranje u starosti, za nasljednike i slučaj invaliditeta. Te mjere se svode na tri stuba:

1. stub čine starosna mirovina i mirovina za nasljednike (AHV), osiguranje za slučaj invaliditeta (IV) i dodatna plaćanja (EL). Ona su sigurnost za stare, za nasljednike i invalide. Pravo na EL ima onaj, ko troškove života ne može podmiriti primanjima (mirovina, zarada) i kapitalom.

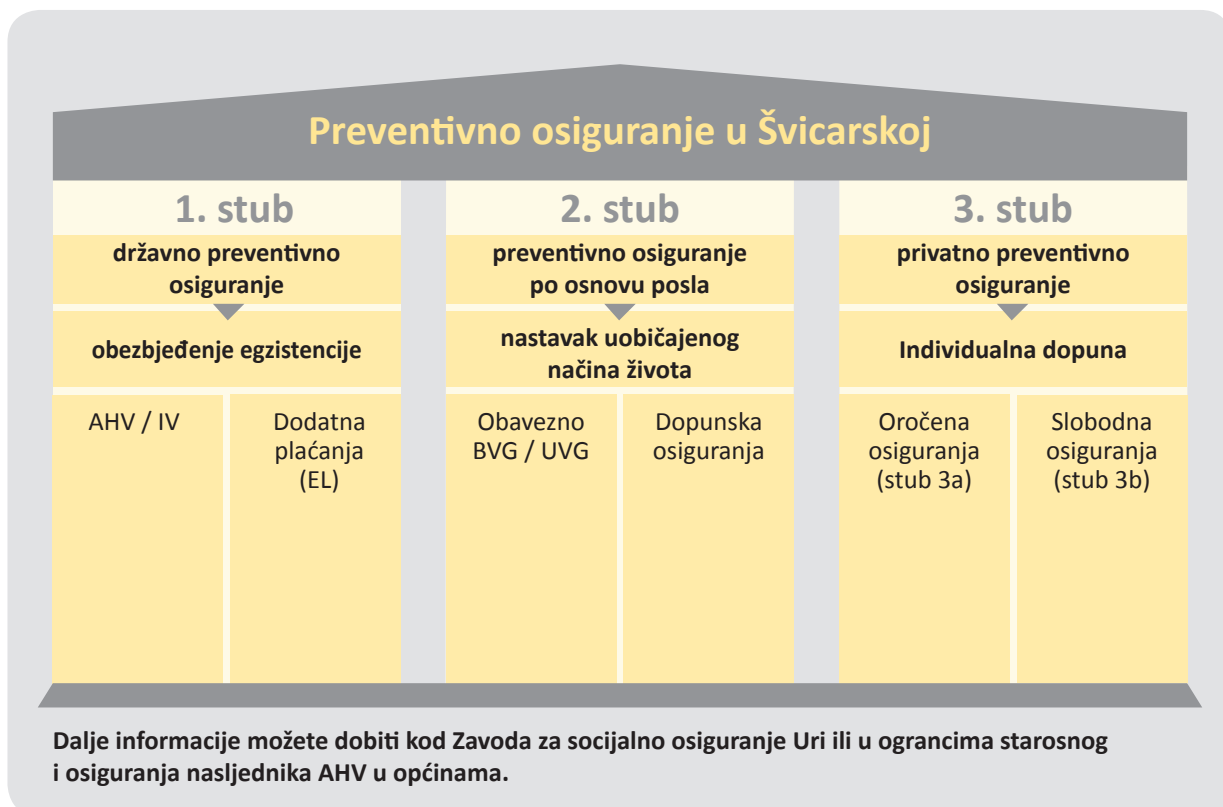
2. stub je osiguranje po poslu za vrijeme u mirovini ili za slučaj invaliditeta. On treba da osigura mogućnost da u mirovini ili kod invalidnosti možete da priuštite sebi do tada naviknuti standard života.

3. stub se odnosi na privatna osiguranja i on je dobrovoljan. Za osobe koje rade samostalno 3. stub može da služi kao zamjena za 2. stub.

Zavod za socijalno osiguranje Uri
Sozialversicherungsstelle Uri
 Dätwylerstrasse 11, 6460 Altdorf
 Telefon: 041 874 50 20
 E-Mail: info@svsuri.ch
www.sozialversicherungsstelleuri.ch

Informacije o starosnom i osiguranju nasljednika
 i invalidskom osiguranju:
www.ahv-iv.info

Sistem socijalne sigurnosti

Osiguranje u slučaju nesreće

Svi zaposleni u Švicarskoj su od prvog dana stupanja na posao obavezno osigurani protiv nesreće i profesionalnih oboljenja. Ako radite više od 8 sati sedmično onda ste osigurani i protiv udesa izvan posla.

Poslodavci su takođe obavezni da osiguraju i osobe koje su zaposlene u njihovom domaćinstvu, ispomoć u domaćinstvu, čistači/čistačice i slično. Osobe koje su ostale bez posla su osigurane preko osiguranja za nezaposlene.

Članovi porodice koji rade u samostalnim porodičnim firmama trebaju se priključiti osiguranju protiv nesreće na poslu.

Domaćice/domaćini, djeca, studenti i penzioneri nisu osigurani i trebaju sami zaključiti osiguranje protiv nesreće kod svog zdravstvenog osiguranja.

Regionalne socijalne službe:

Sozialdienst Uri Nord (Altdorf, Attinghausen, Bauen, Flüelen, Isenthal, Seedorf, Seelisberg, Sisikon)
Telefon: 041 874 12 28

Sozialdienst Uri Ost
(Bürglen, Schattdorf, Spiringen)
Telefon: 041 874 04 66

Sozialdienst Urner Oberland
(Andermatt, Erstfeld, Göschenen, Gurtellen, Hospental, Realp, Silenen, Wassen)
Telefon: 041 882 01 41

Sozialdienst Unterschächen
Telefon: 041 879 11 66

Nezaposlenost:

vidi poglavlje «posao»

Zdravstveno osiguranje:

vidi poglavlje «zdravlje»

Služba socijalnih poslova:

Amt für Soziales

Klausenstrasse 4, 6460 Altdorf
Telefon: 041 875 21 52
E-Mail: sozialamt@ur.ch
www.ur.ch/gsud

Majčinstvo

Žene koje su za vrijeme 9 mjeseci trudnoće bile uključene u starosno mirovinsko osiguranje i u to vrijeme najmanje 5 mjeseci radile i koje se u vrijeme poroda vode kao zaposlene, osigurane su preko porodijskog osiguranja. Ovo osiguranje se isplaćuje u trajanju od 14 sedmica.

Porodični doplatci

Porodični doplatci treba da djelimično nadoknade povećane troškove, koje roditelji imaju uzdržavanjem djece. Oni obuhvataju dječiji doplatak i doplatak za školovanje, kao i dodatak na porod i usvajanje, koji su uvedeni u pojedinim kantonima.

Dječiji dodatak u kantonu Uri iznosi 200.- Franaka mjesečno po djetetu. Isplaćuje se od mjeseca u kome je dijete rođeno do kraja mjeseca u kome dijete navršava 16 godina.

Dodatak za školovanje u iznosu od 250.- Franaka mjesečno po djetetu se isplaćuje od kraja mjeseca u kome dijete puni 16 godina pa do završetka izobrazbe, a najduže do 25. godine života.

Za porodični dodatak važe odredbe mjesta zaposlenja. Prijava i isplata se vrši preko poslodavca.

Šta se dešava ako ne mogu obezbjediti svoju egzistenciju?

U takvim slučajevima dolazi u obzir socijalna pomoć. Ona Vam obezbjeđuje egzistenciju i spriječava da pojedinci ili grupe ljudi budu isključeni iz društva da u njemu ne sudjeluju. Osim materijalne pomoći (finansijska podrška i druge novčane naknade) možete dobiti i ličnu podršku, koja je neizostavni dio djelotvorne socijalne pomoći. U takvom slučaju prijavite se kod socijalne službe u opštini.

Da li ste znali da gusta mreža socijalnih osiguranja nudi ljudima koji ovdje žive i rade, i članovima njihove porodice, zaštitu od rizika?

Zdravlje

? Moram li se osigurati za slučaj bolesti ili nesreće?

U Švicarskoj je obavezno zaključiti zdravstveno osiguranje. Zavodi zdravstvenog osiguranja su obavezni da Vas prime u osnovno osiguranje. Dodatna osiguranja nisu obavezna. Kod dodatnog osiguranja Vi možete birati visinu iznosa kojeg plaćate i obim usluga, ali uvijek plaćate participaciju.

Osnovno zdravstveno osiguranje plaća sljedeće usluge:

- zdravstveno osiguranje plaća sva liječenja koja poduzme jedan ljekar/ka. Ukoliko to nije slučaj, morali biste prije početka liječenja biti informisani.
- osnovno osiguranje plaća liječenje i boravak na opštem odjelu u kantonalnoj bolnici u Uriju i u 16 drugih bolnica sa liste. Dodatne troškove i boravak na poluprivatnom ili privatnom odjelu snosite sami ili on biva plaćen po osnovu nekog drugog dodatnog osiguranja.
- osnovno osiguranje pokriva troškove svih lijekova koje je prepisao ljekar/ka.
- osnovno osiguranje preuzima troškove raznih mjera koje služe zdravstvenoj prevenciji, kao vakcinisanje, 8 pregleda djece u predškolskoj dobi, a za žene preko 50 godina ginekološke preglede svake tri godine i mamografiju svake dvije godine, ili jednom godišnje za žene sa povećanim zdravstvenim rizikom.

? Kada mogu dobiti popust premije zdravstvenog osiguranja?

Sve osigurane osobe sa skromnim primanjima koje žive u Švicarskoj imaju pravo na popust premije zdravstvenog osiguranja. U tome je odlučujući oporezovani prihod. Preduslovi za to, visina popusta

Informacije o ponudama i premijama raznih kasa zdravstvenog osiguranja:
www.bag.admin.ch

Zdravstveni vodič:
«Gesundheitsratgeber»
www.migesplus.ch > Publikationen

Prevenција i unapređivanje zdravlja:
www.gesundheitsfoerderung-uri.ch

i postupak se razlikuju od jednog do drugog kantona. Pravo na popust premije zdravstvenog osiguranja se principijelno automatski izračunava. Osobe oporezovane po odbitku moraju popuniti zahtjev. Isti možete dobiti na stranici www.ur.ch/praemienverbilligung, direktno kod službe za zdravstvo ili kod općinske uprave Vaše općine.

? Gdje se mogu liječiti?

Zavisno od izabranog modela zdravstvenog osiguranja u Švicarskoj imate pravo na slobodu izbora ljekara ili ne. U lokalnom telefonskom imeniku ili u internetu na stranici www.ur.ch ključna riječ «Gesundheitsdienste» možete naći listu prakticirajućih ljekara.

? Da li su i troškovi liječenja zuba osigurani?

Ne, troškovi liječenja zuba nisu sadržani u osnovnom osiguranju. Vi možete zaključiti dodatno osiguranje za te usluge.

? Da li ja snosim troškove školskog ljekara i školskog zubara za moju djecu?

Osnovna škola organizuje u redovnim razmacima preglede kod školskog ljekara ili zubara za vrijeme obaveznog školovanja i to je besplatno!

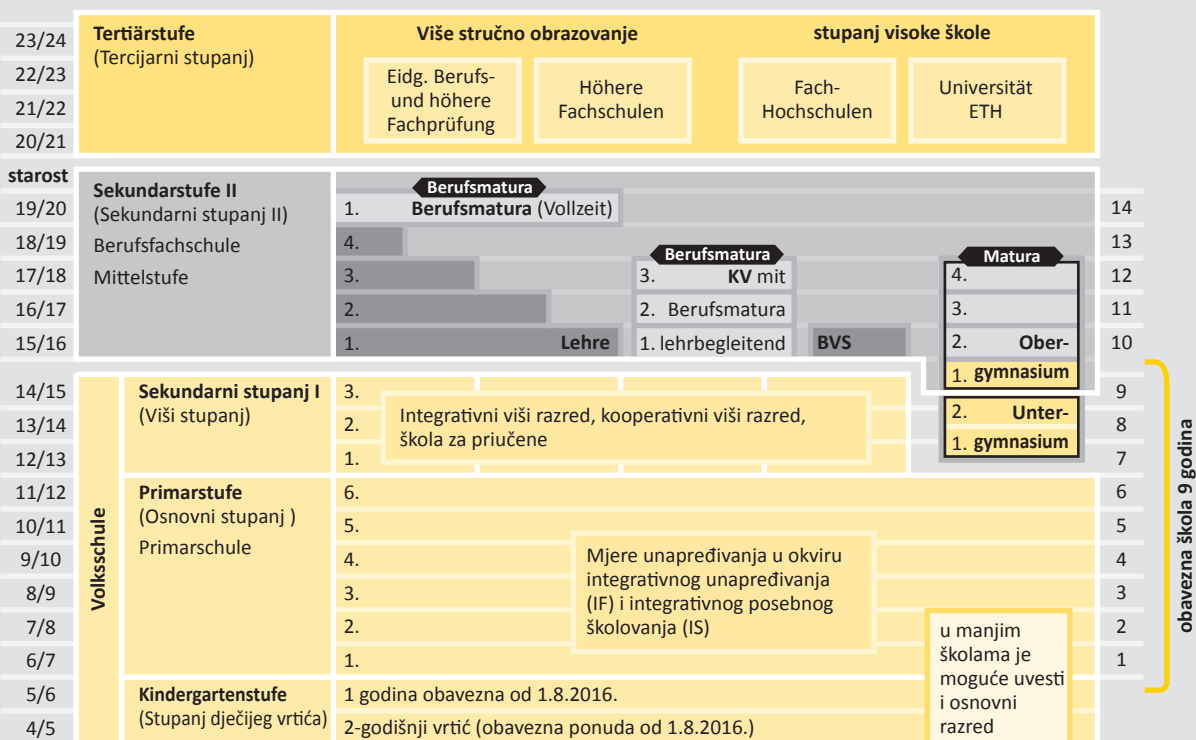
? Mogu li kod kuće piti vodu iz česme?

Da, voda u Švicarskoj ima dobar kvalitet i besplatna je. Voda je najbolja i najzdravija za gašenje žeđi.

Informacije o smanjenju premije osiguranja:
Amt für Gesundheit, Klausenstrasse 4, 6460 Altdorf
Telefon: 041 875 22 42
E-Mail: praemienverbilligung@ur.ch
www.ur.ch/praemienverbilligung

Brinuti se o vlastitom zdravlju i o zdravlju porodice je najbolja prevencija i povećava kvalitet života!

Škola i obrazovanje

Prevod njemačkih stručnih izraza

Eidg. Berufs-und höhere Fachprüfung	savezni stručni ispit	BVS	jedna školska godina pripreme za poziv (BVS)
Höhere Fachschulen	više stručne škole	Matura	matura
Fach-Hochschulen	stručne visoke škole	Obergymnasium	viša gimnazija
Universität	univerzitet	Untergymnasium	niža gimnazija
ETH	ETH (savezna visoka tehnička škola)	Volksschule	osnovna škola
Berufsfachschule	Stručna škola	Werkschule (Werk)	priučeni
Mittelstufe	Srednji stupanj	Realschule (Real)	realni
Berufsmatura (Vollzeit)	stručna matura (puno vrijeme)	Sekundarschule (Sek.)	sekundarni
Lehre	zanat	Integrative/ Kooperative Oberstufe	integrirani/kooperativni viši stupanj/istok
KV mit Berufsmatura lehrbegleitend	trgovačka/ekonomska (KV) sa stručnom maturom paralelno uz praksu		

Kursevi maternjeg jezika i kulture (HSK):
www.ur.ch > «HSK»

?

Kako izgleda školski sistem u kantonu Uri?

U Švicarskoj kanton reguliše stvari vezane za osnovnu školu, a savez sekundarni nivo i tercijarna obrazovanja.

Škola i obrazovanje

? Kakva je školska obaveza u Švicarskoj?

U Švicarskoj je obavezno pohađanje osnovne škole (1. do 9. razreda). Pohađanje predškolskog dječijeg vrtića je u kantonu Uri dobrovoljno, ali se preporučuje.

Javne škole su religiozno neutralne. Religiozni, vjerski odgoj je prepušten roditeljima.

Djeca imigranata mogu pohađati kurseve maternjeg jezika i kulture (HSK-kursevi). Vrlo često se ti kursevi održavaju izvan kantona Uri-a i van vremena redovne nastave. Raspitajte se u školi za te adrese.

? Kakvu podršku u školi može moje dijete dobiti u učenju njemačkog jezika?

Novoseljena djeca dobiju, po pravilu jednu ili dvije godine intenzivne ili dopunske nastave. Ti časovi se održavaju za vrijeme redovne nastave.

? Gdje se mogu javiti, ako moje dijete ima poteškoća ili problema u školi?

Prva osoba za razgovor je razrednica/razrednik djeteta. Ako je potrebno, ta osoba će Vas prosljediti dalje na odgovarajuće službe.

? Šta se očekuje od roditelja za vrijeme obaveznog školovanja djece?

Roditelji su obavezni da:

- djecu nadgledaju da redovno ispunjavaju školske obaveze
- sarađuju sa školom
- pogledaju i potpišu svjedočanstvo djece
- na poziv nastavnika dođu na razgovor o uspjehu djeteta
- pravovremeno traže dozvolu za odsustvo iz škole, unaprijed najave ako žele dijete osloboditi od neke obaveze u školi i u slučaju izostanka navesti razlog

? Koja prava imate kao roditelji?

Roditelji imaju pravo:

- da dobiju sve informacije, koje su potrebne da bi ispunili roditeljska prava i obaveze
- da budu informisani o napretku u učenju i ponašanju u radu i društvu

- da vide ocjene svoga djeteta
- da vode pojedinačne razgovore sa nastavnikom/com
- da u dogovoru sa nastavnim osobljem posjete nastavu
- da budu pravovremeno informisani o eksperimentima i reformama škole
- da na vrijeme budu informisani o neodržavanju nastave
- da za vrijeme obaveznog školovanja jednom godišnje budu pozvani na zajednički roditeljski sastanak

? Šta se događa nakon obaveznog školovanja?

Mladi mogu nakon obaveznog školovanja pohađati neko stručno obrazovanje ili nastaviti školovanje (gimnazija i poslije univerzitet).

U Švicarskoj je stručno školovanje dvojno; to znači da mladi rade u jednoj firmi i pored toga pohađaju stručnu školu da bi savladali teorijski dio vezan za poziv i opšte obrazovanje.

Oba dijela su jednako vrijedni.

Ponude za prelaz

Ako neko nakon obaveznog školovanja ne izabere direktan put ka nekom stručnom obrazovanju ili daljem školovanju, taj može ubaciti jednu godinu u kojoj npr. može pohađati dodatne ponude za prelaz.

Za savjetovanje obratiti se savjetovalištu za poziv, studij i karijeru.

Školska ponuda prelaza B-V-S

B-V-S je ponuda dobrovoljnog pohađanja 10. školske godine za ciljanu pripremu za pristup stručnom obrazovanju ili daljem školovanju.

Informacije o opštinskim školama:

www.bildungsportal-uri.ch > Gemeindeschulen

Da li ste znali da su zainteresiranost i učešće roditelja za vrijeme školovanja djece najvažniji faktori za uspjeh u školi, što djeci omogućuje dobar start u radni život?

Škola i obrazovanje

Kombinovana ponuda prelaza K-B-A

K-B-A je ciljano usmjerena pripremna godina za uspješan pristup jednom stručnom školovanju ili obrazovanju sa atestom.

Integrativni prelaz I-B-A

Tu su uključeni mladi stranci, kojima je zbog njihove starosne dobi (stariji od 15 godina) uskraćena posjeta obaveznoj školi, a zbog nedovoljnog poznavanja jezika još nisu u mogućnosti da pohađaju neko stručno obrazovanje.

Mogu li se kao odrasla osoba usavršavati?

Obrazovanje odraslih, «doživotno obrazovanje», je kroz društvene i privredne promjene postalo sve važnije. Kurseve za usavršavanje nude razne privatne i javne institucije. Oni omogućuju odraslima da prošire svoja profesionalna i vanprofesionalna znanja.

Mogu li kao odrasla osoba steći kvalifikaciju za neko zanimanje?

Za svako zanimanje postoji mogućnost da nakon odgovarajuće višegodišnje prakse naknadno steknete kvalifikaciju. Morate steći strukovno i opće znanje (ukoliko to niste stekli već tokom nekog prethodnog osnovnog obrazovanja). O daljim mogućnostima se možete informirati u savjetovalištim za zanimanje, studiranje i karijeru ili na stranici www.berufsberatung.ch.

Da li su moje diplome priznate u Švicarskoj?

Švicarska i EU međusobno priznaju završena školovanja za one pozive koji su u pojedinim zemljama reglementirani. Nacionalna kontakt-služba u saveznom zavodu za stručno obrazovanje i tehnologiju (BBT) daje informacije o postupku i nadležnoj službi za priznavanje.

Strane završene mature nisu priznate na saveznom nivou. Za upis na studij obratiti se direktno visokim školama.

Državni sekretarijat za obrazovanje,
istraživanje i inovaciju SBFI:

kontaktna adresa za priznavanje diploma:

Kontaktstelle Diplomanerkennung

Effingerstrasse 27

3003 Bern

Telefon: 031 322 28 26

E-Mail: kontaktstelle@sbfi.admin.ch

www.sbfi.admin.ch/diploma

Švajcarski univerzitet – Konferencija rektora
Švajcarskih Visokih škola, Viših škola, Univerzitet
i informativnih službi Savezničkih tehničkih
Visokih škola za pitanja priznavanja:

Swiss ENIC, Effingerstrasse 15, 3000 Bern

Telefon: 031 335 07 32

E-Mail: communications@swissuniversities.ch

www.swissuniversities.ch > Services > ENIC

Informacije o izboru zanimanja,
fakulteta i karijere:

www.berufsberatung.ch

Informacije o priznavanju stranih diploma:

www.migraweb.ch

> Schule und Bildung > ausländische Diplome

Informacije o ponudama usavršavanja:

www.bwzuri.ch ili pod www.weiterbildung-uri.ch

Savjetovanje o pozivu, studiju i karijeri:

Berufs-, Studien- und Laufbahnberatung

Klausenstrasse 4, 6460 Altdorf

Telefon: 041 875 20 62

E-Mail: biz@ur.ch, www.ur.ch/berufsberatung

Jeste li znali da u Uriju 80% školaraca završi
izobrazbu za zanimanje, a 20% nastavlja da
pohadja školu?

Dijete

Kako je regulisan boravak?

Djeca stranaca, koja su rođena u Švicarskoj, dobiju istu dozvolu boravka kao i roditelji.

To pravo važi za djecu čiji su roditelji iz jedne od trećih zemalja (ne EU/EFTA) ukoliko nisu udati/ožeenjeni i žive zajedno sa roditeljima, ali najkasnije do njihovog 18. rođendana. Poslije toga se djeca moraju pobrinuti za vlastitu dozvolu boravka. To važi i za djecu roditelja iz EU/EFTA-zemalja, ali do 21. godine starosti.

Nakon razvoda roditelj, koji je dobio pravo starateljstva, pravo da odlučuje o prebivalištu djeteta; to znači npr. ima. roditelj stranac, ako je dobio pravo starateljstva, može se vratiti u domovinu i povesti i dijete. Ali pri tome mora biti zagarantovano pravo viđanja djeteta sa roditeljem koji nije dobio pravo starateljstva.

Šta je važno da roditelji znaju?

Roditelji su odgovorni za njegu i odgoj djeteta i oni donose neophodne odluke. Ali dobrobit djeteta mora stajati na prvom mjestu.

Roditelji moraju odgajati dijete u skladu sa njihovim prilikama i podsticati i štiti njegov tjelesni, mentalni i moralni razvoj.

Djetetu morate dati odmjereno i prema njihovim sposobnostima i naklonostima usklađeno opšte i stručno obrazovanje. Zbog toga trebate saradivati sa školom.

Ako je dobrobit djeteta ugrožena, ili se roditelji ne brinu za pomoć ili nisu u stanju, u tom slučaju organ starateljstva donosi odgovarajuće mjere za zaštitu djeteta (KESB).

Roditelji moraju obezbjediti izdržavanje djeteta, njegovo školovanje i eventualne mjere zaštite djeteta do njegovog punoljetstva (18 godina) ili dok ne završi školovanje (izući prvi poziv).

Da li ste znali da je unapređenje vlastitog jezika važna podloga za savladavanje lokalnog jezika?

Ponude za skrb za djecu

«stiftung papilio» je u Uriju prva adresa na koju se možete obratiti sa pitanjima vezanim za porodični život. Ponuda obuhvata skrb za djecu, ručak i socijalno-pedagoške ponude.

Grupe za igru u predškolskom uzrastu

Grupe za igru omogućuju djeci od tri godine pa nadalje sticanje važnih iskustava kroz igru u jednoj stalnoj grupi, što je podloga za dobar razvoj ličnosti i sposobnosti učenja. Informacije i adrese grupa za igru možete dobiti u Vašoj opštini.

Grupe za igru:

www.ur.ch > «Spielgruppen»

Savjetovališta:

www.ur.ch > «soziale Institutionen»

donirana ustanova **stiftung papilio**

Gotthardstrasse 14, 6460 Altdorf
Telefon: 041 874 13 00
E-Mail: info@stiftung-papilio.ch
www.stiftung-papilio.ch

Savjetovalište za majke i očeve Uri

Mütter- und Väter-Beratung Uri
Rüttistrasse 71, 6467 Schattdorf
Telefon: 041 871 04 04
E-Mail: info@spitexuri.ch
www.spitexuri.ch

Brak, rođenje i smrt

? Na šta obratiti pažnju prije sklapanja braka?

Nadležni matični ured u mjestu stanovanja supružnika daje informacije o potrebnim dokumentima i organizuje civilno vjenčanje. Za osobe koje žive u kantonu Uri nadležan je matični ured u Uri-u.

Dodatna vjerska ceremonija mora biti organizovana u vlastitoj vjerskoj zajednici.

Uslovi za sklapanje braka:

- morate biti stari 18 godina i sposobni da prosuđujete
 - ne smijete biti već u braku
 - morate imati legalan boravak u Švicarskoj
 - zakonom je zabranjeno sklapanje braka između (polu) sestara i braće, ili sa roditeljima (rodjenim roditeljima ili roditeljima koji su usvojili dijete), ili sa babom i djedom, kao i između jedne osobe sa djetetom bračnog druga (čak i onda ako je brak anuliran ili razveden).
 - dokumenti prema propisima matičnog ureda
- Prisilni brakovi su u Švicarskoj zabranjeni.

? O čemu treba voditi računa kod rođenja djeteta?

Kada se dijete rodi, potrebno je da to prijavite matičnom uredu u mjestu rođenja. Ako se radi o kućnom porodu, trebate donijeti prijavu rođenja, koju popuni babica. Ako je porod u kantonalnoj bolnici Uri, prijavu rođenja vrši direktno bolnica.

Religiozne ceremonije morate organizirati sa svojom religioznom zajednicom.

matični ured Uri-a:

Zivilstandsamt Uri

Marktgasse 6, 6460 Altdorf

Telefon: 041 875 22 80

E-Mail: zivilstandsamt@ur.ch

Informacije o sklapanju braka:

www.ur.ch > «Zivilstandsamt»

Informacije o rođenju:

www.ur.ch > «Zivilstandsamt»

Brak, rođenje i smrt

Šta u slučaju smrti?

Kod smrtnog slučaja mora ljekar izdati potvrdu. Zatim se smrtni slučaj odmah mora prijaviti u opštini, u Altdorf-u kod matičnog ureda Uri. Ako smrt nastupi u bolnici, staračkom domu ili domu za njegu, uprava doma je obavezna izvršiti prijavu. Inače je to obaveza članova porodica.

Za prevoz u grobnu kapelu ili u krematorij potrebno je angažirati pogrebno poduzeće. Po želji ono preuzima i prevoz preminulog u inostranstvo ili iz inostranstva. Troškove pogreba snosi porodica.

Za prijavu smrti u općini mjesta smrti morate donijeti sljedeće dokumente:

- ljezarsku potvrdu o smrti
- matičnu knjigu, ukoliko postoji
- putovnicu/pasoš ili JMB i stranu osobnu/ličnu kartu
- matični ured Uri daje informacije o tome, koji su Vam dokumenti osim toga još potrebni (rodni list, vjenčani list, itd.)

Vjerski obred se organizuje sa vlastitom vjerskom zajednicom.

U Uri-u ne postoje posebna groblja za nekrišćanske vjerske zajednice.

Religija

Ustav kantona Uri garantuje slobodu vjere i savjesti. Svaka osoba može slobodno odlučiti, da li želi biti vjernik i koju religiju želi praktisirati. Niko ne smije biti prisiljen na prakticiranje vjere. Sloboda vjere je lično pravo, koju svaka osoba po vlastitom ubjeđenju obavlja. Važno je međutim da je u Švicarskoj država ispred religije. Sloboda vjere je zajamčena dok god ne krši švicarske ili kantonalne zakone.

Listu religioznih zajednica možete tražiti kod osobe zadužene za pitanja integracije.

Informacije na temu smrti:

www.ur.ch > «Zivilstandsamt»

Služba za pitanja integracije:

Ansprechstelle für Integrationsfragen

Klausenstrasse 4

6460 Altdorf

Telefon: 041 875 20 66

E-Mail: integration@ur.ch

www.ur.ch > «Integration»

Da li ste znali da je krišćansko-zapadnjačka kultura utemeljena u svakodnevne narodne običaje u kantonu Uri?

Svakodnevica i slobodno vrijeme

Koje ponude za slobodno vrijeme postoje ovdje?

U besplatnom oglasniku «Uristier» kao i u regionalnim novinama ćete naći napomene o priredbama. U internetu pod www.uri.ch možete naći informacije o kulturnim, sportskim i drugim priredbama i ponudama.

U Uri-u postoje brojna udruženja. Za informacije o udruženjima obratite se sekretarijatu Vaše opštine ili pogledajte pod: www.urionline.ch.

Sport

Alpska brdovita priroda i jezero Vierwaldstättersee nude brojne mogućnosti za aktivnosti na otvorenom. U mnogim opštinama postoje i sportska udruženja ili privatne ponude sportskih aktivnosti. O tim adresama se informišite kod opštine, u turističkom birou ili u

odjelu za sport pri direkciji za obrazovanje i kulturu.

Narodni običaji

U kantonu Uri postoji atraktivna ponuda kulturnih prigoda. U opštinama i kantonu se njeguju crkveni i svjetovni običaji. Između ostalog se slave religiozne svečanosti, crkvena godina i rituali životnih događaja (rođenje, Bijela nedjelja, vjenčanje ali i post, Uskrs, Duhovi, došašće (Advent), Božić itd.). Takođe su važni i društveni događaji (jubileji, opštinske proslave, političke proslave) i godišnji narodni običaji kao karneval (Fasnacht), proslava 1. Augusta, vašar ili proslave koje se ponavljaju, kao pozorišne predstave, muzički koncerti, proslava završetka škole itd.

Informacije o udruženjima:
www.urionline.ch

Informacije o muzejima:
www.museen-uri.ch

Informacije o igralištima:
www.spielplatz-uri.ch

Iznajmljivanje igara za djecu, porodice, mlade i odrasle:

Ludothek Altdorf
Seedorferstrasse 1
6460 Altdorf
Telefon: 041 871 00 05
www.ludothek-altdorf.ch

Turizam

Uri Tourismus
Tellspielhaus, Schützengasse 11, 6460 Altdorf
Telefon: 041 874 80 00
E-Mail: info@uri.info
www.uri.info

direkcija obrazovanja i kulture
Bildungs- und Kulturdirektion
Abteilung Sport
Klausenstrasse 4, 6460 Altdorf
Telefon: 041 875 20 64
E-Mail: sport@ur.ch
www.ur.ch/sport

Schwingen (jedna vrsta rvanja) je tradicionalni švicarski sport, koji kod stanovništva nailazi na veliki odjek. Redovno se održavaju kantonalne ili savezne proslave u tom sportu.

Mobilnost

Kako funkcioniše javni saobraćaj?

Švicarska raspolaže sa jednom od najgušćih saobraćajnih mreža u svijetu.

Švicarska savezna željeznica (SBB) je u kantonu Uri dopunjena autobusima, i poštanskim autima akcionarskog društva Auto AG Uri.

Sa pretplatom u pola cijene (Halbtax-Abonnement) možete u cijeloj Švicarskoj koristiti željeznicu, autobuse i brodove po reduciranim cijenama.

Na što trebam obratiti pažnju kod upravljanja automobilima i motorima?

Vozačima iz inostranstva je potrebna vozačka dozvola ako:

- duže od 12 mjeseci stanuju u Švicarskoj, a da u tom vremenu nisu duže od tri mjeseca neprekidno boravili u inostranstvu;
- poslom u Švicarskoj imaju registrovana motorna vozila kategorije C ili D ili podkategorije C1 ili D1 ili ako im trebaju odobrenja za poslovni transport lica;
- je istekao rok važnosti strane vozačke dozvole.

Da bi se dobila švicarska vozačka dozvola, potrebno je priložiti sljedeće dokumente:

- potpuno ispunjen i potpisan formular za prijavu
- potvrdu prebivališta
- dozvolu boravka
- originalnu vozačku dozvolu
- aktuelnu sliku za pasoš u boji
- potvrdu optičara

Za vožnju motocikla je obavezno nošenje kacige!

Služba cestovnog saobraćaja:

Strassenverkehrsamt Uri

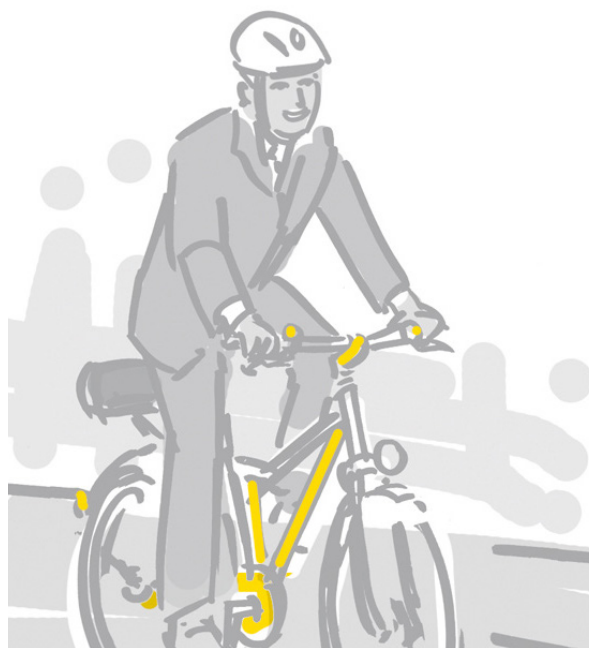
Gotthardstrasse 77a

6460 Altdorf

Telefon: 041 875 28 00

E-Mail: assv@ur.ch

www.ur.ch > «Amt für Strassen- und Schiffsverkehr»

Na šta moram obratiti pažnju ako vozim bicikl?

Svi saobraćajni propisi važe i za vozače bicikla. Obično nije potrebna nikakva provjera. Djeca prije nego što pođu u školu ne smiju voziti bicikl u cestovnom saobraćaju.

Štete koje nanese biciklista po novom snosi osiguranje od osobne odgovornosti, ukoliko osoba posjeduje takvo osiguranje. Ko nema osiguranje od osobne odgovornosti, štetu mora snositi sam. To Vas može skupo doći. Zbog toga se isplati sklopiti osiguranje od osobne odgovornosti.

Preporučuje se nošenje kacige za bicikliste.

Informacije o javnom saobraćaju:

www.sbb.ch (voz, autobus, brod, žičara)

www.aagu.ch (autobus)

www.seilbahnen-uri.ch (žičare)

www.lakelucerne.ch (brodovi)

Da li ste znali da u kantonu Uri postoje 39 žičara koje se mogu javno koristiti. Otkrijte naš planinski svijet!

Jezik i ponude za učenje jezika

? Gdje mogu učiti njemački?

Da biste se samostalno i neovisno kretali u Uri-u, neophodno je učiti njemački. To Vam olakšava stupanje u kontakt sa susjedima, nastavnicima Vaše djece, vlastima i drugim osobama.

Informacije o aktualnim ponudama kurseva njemačkog jezika za početnike možete dobiti kod:

**Centar za stručno obrazovanje
i usavršavanje:**

Berufs- und Weiterbildungszentrum Uri
Attinghauserstrasse 12, 6460 Altdorf
Telefon: 041 875 20 70
E-Mail: bwz@bwzuri.ch, www.bwzuri.ch

Jezik i integracija:

S&I Sprache und Integration
Regula Wyss, Bahnhofstrasse 38, 6460 Altdorf
Telefon: 041 871 34 93
E-Mail: info@sprache-integration.ch
www.sprache-integration.ch

? Da li je važno učiti švicarski njemački?

Da biste se dobro snalazili u novoj životnoj sredini dovoljan je njemački jezik. Švicarke i Švicarci su svjesni toga kako je teško naučiti švicarski njemački sa različitim dijalektima.

? Kako mogu naći prevoditeljicu/prevoditelja?

Za teške i važne razgovore se preporučuje angažovanje kvalificiranog prevodioca/prevoditeljice. Njih možete naći kod službe za prevođenje Centralna Švicarska.

služba prevođenja:

Caritas Luzern
Brünigstrasse 25, 6002 Luzern
Telefon: 041 368 51 51
(van radnog vremena sa telefonskom sekretaricom)
Fax: 041 368 52 88
E-Mail: info@dolmetschdienst.ch
www.dolmetschdienst.ch

? Kako da se najbolje integrišem?

Jedan od ključnih faktora uspješne integracije je njemački jezik. Ko se želi sporazumjevati, nešto saopštiti i samostalno se snalaziti, imaće bolji pristup društvenom životu Uri-a. Aktivno učešće u društvenom životu u opštini i kantonu djeluje podržavajuće na integraciju. Mogućnost za to Vam nude udruženja, narodni običaji i priredbe.

**Iznajmljivanje knjiga na njemačkom
i drugim jezicima:**

Kantonsbibliothek
Bahnhofstrasse 13
6460 Altdorf
Telefon: 041 875 22 21
E-Mail: kantonsbibliothek@ur.ch
www.kbu.ch

**Da li ste znali da je jezik ključna kompetencija za
uspješnu integraciju?**

Praznici

Nova godina	Neujahrstag	1. januar
Bogojavljenje – sveta tri kralja	Heilige Drei Könige	6. januar
Dan svetog Josipa	St. Josefstag/Seppitag	19. mart
Veliki petak	Karfreitag	petak prije uskrsa
Uskrs	Ostern	prva nedjelja nakon prvog proljetnog punog mjesaca
Uskršnji ponedjeljak	Ostermontag	ponedjeljak poslije uskrsa
Spasovo	Auffahrt	četvrtak, 10 dana prije Duhova
Duhovi	Pfingsten	nedjelja 49 dana nakon Uskrsa
Sv. Antun Padovanski	Pfingstmontag	ponedjeljak poslije Duhova
Tijelovo	Fronleichnam	četvrtak, 11 dana nakon Duhova
Nacionalni praznik	Bundesfeiertag	1. August
Velika Gospa	Maria Himmelfahrt	15. august
Svi sveti	Allerheiligen	dan mrtvih 1. novembar
Bezgrešno začeće	Maria Empfängnis	8. decembar
Božić	Weihnachten	25. decembar
Sveti Stjepan	Stephanstag	26. decembar

Pravo na praznike ravna se po kantonalnim normama, branši i trenutnom ugovoru.

Da li ste znali da većina u kantonu priznatih praznika potječe iz krišćanstva?

Korisne adrese

Ostale adrese

Savjetovališta

Opširan pregled savjetovališta u kantonu Uri možete naći pod:

www.ur.ch > «soziale Institutionen»

Savjetovanje i pomoć za porodice

Stručna služba za porodična pitanja:

Fachstelle Familienfragen

Stiftung Papilio, Gotthardstrasse 14, 6460 Altdorf

Telefon: 041 874 13 15

E-Mail: info@stiftung-papilio.ch

Bračno, porodično i životno savjetovanje:

Psychotherapeutische Praxis für Einzelne,

Paare und Familien

Gotthardstrasse 14a, 6460 Altdorf

Telefon: 041 870 00 65

E-Mail: info@psychotherapie-uri.ch

www.psychotherapie-uri.ch

Socijalno-pedagoška pratnja porodice:

Sozialpädagogische Familienbegleitung

Stiftung Papilio, Gotthardstrasse 14, 6460 Altdorf

Telefon: 041 874 13 15

E-Mail: info@stiftung-papilio.ch

www.stiftung-papilio.ch

Savjetovanje u vezi odgoja:

Schulpsychologischer Dienst

Klausenstrasse 4, 6460 Altdorf

Telefon: 041 875 20 90

E-Mail: schulpsychologie@ur.ch, www.ur.ch/spd

Savjetovanje za omladinu i mlade odrasle

Savjetovanje i pratnja ljudi sa problemima ovisnosti i savjetovanje za omladinu:

kontakt uri

Gemeindehausplatz 2

6460 Altdorf

Telefon: 041 874 11 80

E-Mail: mail@kontakt-uri.ch

www.kontakturi.ch

Stručna služba za zaštitu djeteta:

Fachstelle Kinderschutz

Klausenstrasse 4, 6460 Altdorf

Telefon: 041 875 20 40

E-Mail: kinderschutz@ur.ch

www.ur.ch > «Kinderschutz»

Dušobrižništvo mladih:

JUSESÖ Jugendseelsorge Uri

Kirchplatz 3, 6460 Altdorf

Telefon: 041 871 20 56, E-Mail: juseso@kath-uri.ch

www.kath-uri.ch/Jugendseelsorge

Informacije o životu u Švicarskoj na različitim jezicima:

Migraweb – www.migraweb.ch

Socijalna psihijatrija i psihoterapija

Socijalno psihijatrijska služba:

Sozialpsychiatrischer Dienst

Seedorferstrasse 6, 6460 Altdorf

Telefon: 041 874 00 20, E-Mail: info@spduri.ch

www.spduri.ch

Podrška u svakodnevnom životu ljudima koji trebaju pomoć

Švicarski crveni krst:

Schweizerisches Rotes Kreuz

Kantonverband Uri

Rynächtstrasse 13, 6460 Altdorf

Telefon: 041 874 30 75

E-Mail: info@srk-uri.ch

Prvo mjesto kontakata za ljude u nevolji

Institucija pomoći od strane crkava u Uri-u:

Hilfswerk der Kirchen Uri

Seedorferstrasse 6a, 6460 Altdorf

Telefon: 041 870 23 88

E-Mail: info@hilfswerkuri.ch

Njega bolesnika, kućna njega, pomoć porodici, savjetovalište za majke i očeve

kućna njega Spitex Uri

Rüttistrasse 71, 6467 Schattdorf

Telefon: 041 871 04 04

E-Mail: info@spitexuri.ch

www.spitexuri.ch

Važni brojevi telefona

policija: 117

vatrogasci: 118

sanitetsko vozilo (vozilo hitne pomoći): 144

zubna hitna pomoć: 1811

ljekarska hitna služba: 041 870 03 03

Ako pozivate hitnu pomoć obratite pažnju na to da date sljedeće informacije:

- prezime i ime
- gdje je mjesto?
- šta se desilo?
- na koji broj se možete pozvati?